

پدیدار نگاری رفتار عاطفی پدر با دختر و تاثیر آن در انتخاب شریک عاطفی توسط دختر

¹مریم اسدی

چکیده

رابطه عاطفی میان پدر و دختر یکی از عوامل شکل دهنده الگوهای رابطه در زندگی دختران است که میتواند به صورت ناخودآگاه در فرایند انتخاب شریک عاطفی تاثیر گذار باشد.

پدیدار نگاری حاضر با هدف بررسی تجربه دختران از رفتار عاطفی پدرانشان و چگونگی تاثیر این تجربیات در انتخاب شریک عاطفی طراحی شده است.

مطالعات انجام شده به صورت مصاحبه بالینی انجام شده است و جامعه مورد مطالعه دختران و زنان (دارای پدر از بدو تولد) با تجربه ازدواج موفق و ناموفق بود که طی انجام مصاحبه با ۱۰ نفر از این قشر یافته‌ها نشان داد:

زنان رفتار عاطفی پدر را به عنوان الگویی برای انتظارات شریک عاطفی، منبع امنیت یا ناامنی و پایه ای برای پذیرش و تایید یا رهایی تجربه کرده‌اند. تحلیل‌ها حاکی از آن بود که زنان با ازدواج موفق برای انتخاب شریک عاطفی به دنبال بازتولید رابطه ای امن بودند که با پدر خود داشتند و زنان با ازدواج ناموفق به دنبال پر کردن خلاها و یا جبران کمبودهای عاطفی بودند و حتی دخترانی با حمایت عاطفی بالای پدر موفق ترند و در انتخاب شریک عاطفی بسیار دقیق و حساس عمل میکنند.

کلمات کلیدی:

۱. رفتار عاطفی پدر ۲. انتخاب شریک عاطفی ۳. رابطه پدر و دختر ۴. روانشناسی روابط ۵. تجربه زیسته

مقدمه

از بدو تولد تا زمان مرگ انسانها از محیط و جامعه ای که با آن در ارتباط اند تاثیر میپذیرند و بیشترین تاثیر مربوط به محیطی است که فرد بیشترین تعامل را دارد.

خانواده به عنوان نخستین محیط اجتماعی و عاطفی فرد، نقش بسیار و تاثیرگذاری در شکل گیری الگوهای رابطه ای، هویت فرد و عواطف و احساسات دارد.

خانواده به عنوان یک محیط برای جهت دادن به اهداف و آینده فرزندان نقش بسیاری ایفا میکند (خانواده و همکاران ۱۳۹۹ به نقل از بریدا ۲۰۱۳ پس میتوان به نقل از (استنبرگ ۲۰۰۱) گفت افرادی که روابط ضعیفی با

¹ دانشجوی رشته روانشناسی مقطع کارشناسی، دانشگاه غیرانتفاعی کرمان

دانشجویان علوم پایه ایران

4th International Conference of Iranian Basic Science Students

خانواده و والدین خود دارند احتمال اینکه در روابط عاطفی و انتخاب شریک عاطفی‌شان دچار اشتباه شوند بسیار زیاد است. اما گاهی اوقات روش های تربیتی نادرست والدین باعث فاصله گرفتن فرزندان از آنها میشود (خانزاده و همکاران ۱۳۹۹)

با توجه به اینکه در تمام مراحل رشد و زندگی فرد رفتار والدین با فرزند باید متفاوت و رفتار هر والد با هر فرزند نیز باید متناسب با جنسیت فرزند باشد.

پدر فردی است که در سه مورد با اعضای خانواده در ارتباط است که این ارتباط شامل: کودک، مادرو در آخر کلیت خانواده است (ایواتا ۲۰۰۳)

زندگی و هویت دختران تاثیرگذار نقشی که پدر به عنوان سرپرست خانواده ایفا میکند در تعاملات خانواده و سبک است (رز ملین پرکینز، ۲۰۰۱)

در میان روابط خانوادگی رابطه پدر و دختر از جایگاه ویژه ای برخوردار است رابطه ای که نه تنها در شکل گیری هویت دختر تاثیر دارد بلکه میتواند به عنوان الگویی برای روابط عاطفی آینده اش باشد.

رفتار عاطفی پدر و دختر از جمله نحوه بیان محبت و احساسات ، تعامل ، حمایت و پشتیبانی پدر در موقعیت های مختلف زندگی بخصوص موقعیت های حساس زندگی دختر، تجربه و الگوهایی را در ذهن دختر ایجاد میکند که به صورت ناخودآگاه بر نحوه ی دید و برداشت او از شریک عاطفی و ویژگی های مطلوب در یک رابطه صمیمانه و عاطفی تاثیر میگذارد. به عنوان مثال دختران برخوردار از حمایت عاطفی پدر به عنوان اولین جنس مخالف مرتبط در زندگی ، در بزرگسالی و تصمیم های مهم زندگی کمتر دچار انحراف و اشتباهات میشوند (معصومه نفیسی راد) رابطه ی پدر و دختر به عنوان یکی از عوامل شکل دهنده ی الگوهای عاطفی بعدی شناخته میشود. (جان بالبی ۱۹۸۲)

زیرا دختر از بدو تولد علاوه بر ارتباط با مادر با پدر خود نیز در ارتباط است و نحوه ی عملکرد رفتاری و ابراز محبت پدر الگویی در ذهن دختر شکل میدهد که این الگو برای انتخاب های آینده دختر بکار میرود این انتخاب ها میتوانند مالی ، کاری و یا حتی احساسی باشند که الگوی احساسی بیشترین تاثیر را در انتخاب شریک عاطفی دختر در آینده دارد به عنوان مثال پدرانی که با دختران خود همراه هستند و به تامین نیاز های مادی و معنوی آنها اهمیت میدهند دخترانی بسیار مستقل و قدرتمند خواهند داشت (معصومه نفیسی راد)

و اما الگوهای احساسی با اشاره به نظریه ی دلبستگی (جان بالبی ۱۹۸۲) اینگونه بیان میشود که:

اگر پدر در کودکی رابطه ای امن حمایتگر با دخترش داشته باشد سبک دلبستگی امن شکل میگیرد و این به آن معناست که دختر توانایی برقراری روابط سالم تر و انتخاب های آگاهانه تری دارد و بلعکس اگر رابطه ای نا ایمن شکل بگیرد دختر دچار وابستگی اضطرابی یا اجتنابی میشود که این امر برای روابط احساسی مشکل ساز است و در خانواده هایی که معمولا پدر محور هستند و بیان احساسات عاطفی میان پدر و فرزند به ویژه دختر تحت تاثیر هنجار های جنسیتی قرار دارد (کاظمی و قنبری ۱۳۹۹) بررسی این روابط از دیدگاه کمی و کیفی اهمیت دوچندانی پیدا میکند.

¹ Stenberg

² Iwata

³ Rose Perkins

⁴ John Bowlby

دانشجویان علوم پایه ایران

4th International Conference of Iranian Basic Science Students

با توجه به اینکه پژوهش‌های پیشین بیشتر بر رابطه مادر و فرزند یا روابط کلی والدین و فرزند تمرکز داشته اند ، مطالعه حاضر با روش پدیدار شناسی به عنوان روشی برای درک تجربه زیسته و بدون قضاوت تاکید دارد (وان مانن ، ۲۰۱۶)^۱ همچنین کمبود جدی در بررسی رابطه بین پدر و دختر به ویژه از دید تجربه محور حس میشود و درک این تجربه ها نه تنها به تثبیت مکانیسم ناخودآگاه انتخاب شریک عاطفی کمک میکند بلکه میتواند در مشاوره خانواده و روابط عاطفی تاثیر گذار باشد.

بیان مسئله:

پژوهش‌هایی مانند مطالعه ی (الیس و همکاران ۲۰۳۳)^۲ نشان داد که:

کیفیت رابطه ی پدر و دختری میتواند پیش بینی کننده ای از رفتار های عاطفی و الگوی انتخاب شریک عاطفی در بزرگسالی باشد.

پژوهش‌های موجود عمدتاً به رابطه ی کمی پدر و دختر و یا تمرکز بر تغییرات رفتاری پرداخته اند اما مطالعه ی حاضر که به صورت مصاحبه ی بالینی ، پدیدارشناسی و کیفی انجام شده است با بررسی ملموس تجربه ی زیسته افراد به ما در فهم و درک این موضوع کمک میکند که رابطه ی پدر با دختر چه تاثیری بر زندگی او دارد.

از طرفی تجربه ی زنان از ازدواج موفق یا ناموفق میتواند پیش بین مکانیسم های ناخودآگاهی باشد که در انتخاب شریک عاطفی بسیار تاثیر گذار بوده است.

به طوری که حضور سالم و مفید عاطفی پدر میتواند توقع دختر را انتخاب شریک عاطفی واقع بینانه تر و دقیق تر کند؛ در مقابل الگوهای رفتاری و عاطفی نامناسب پدر میتواند الگو هایی را در دختر شکل دهد که به دنبال روابط جبران پذیر کاستی های پدر باشد.

در فرهنگ ایرانی پدر اغلب نقش سرپرستی، تامین و حمایت مالی را بر عهده دارد و به نقش عاطفی وی کمتر بها داده میشود.(نادری ۱۳۹۵)

گاهی اوقات پدران فاصله ی عاطفی خود را با دخترانشان حفظ میکنند و این رفتار به عنوان رعایت جدیت یا حریم است،اما همین رفتار ها و حفظ نامناسب فاصله ها ممکن است باعث تشکیل الگو هایی شود که دختر برای جبران احترام و امنیتی که دریافت نکرده است وارد روابط ناسالم شود.

برخی مطالعات نشان داده اند دخترانی که در کودکی محبت عاطفی از پدر خود دریافت نکرده اند ممکن است جذب مردانی شوند که کاملاً مشابه پدرشان باشند(هاشمی و محمدی ۱۳۹۹) و اگر این چرخه اصلاح نشود ممکن است تا نسل ها ادامه دار باشد.

همانگونه که پژوهشی در نشریه SAGE نشان داد دخترانی که رابطه ی مثبتی با پدر خود

¹ Van Manan

² Ellis and atc...

دانشجویان علوم پایه ایران 4th International Conference of Iranian Basic Science Students

دارند، اضطراب کمتری درباره ی محبت و تعهد شریک عاطفی خود دارند به طوری که حضور مؤثر و فعال پدر با دختر میتواند موجب بهزیستی روان و تقویت اعتماد به نفس و ارزشمندی آنها میشود (جواد خدادادی سنگده و همکاران ۱۴۰۱) و هر چقدر دختر از اعتماد به نفس بالایی برخوردار باشد و این حس را از پدر خود دریافت کرده باشد در انتخاب شریک عاطفی نیز شخصی را انتخاب میکند که باعث پایدار ماندن این اعتماد به نفس یا بیشتر شدنش شود.

از آنجایی که مصاحبه بالینی میتواند یکی از روش های مؤثر برای دسترسی به تجربه های گوناگون و ناخودآگاه افراد باشد (کدیور ۱۳۹۰) مطالعه حاضر، طی مصاحبه انجام شده با افراد ذکر شده و مورد مطالعه به دنبال پاسخ سوالی است که: زنان با ازدواج موفق یا ناموفق چه رفتار عاطفی از پدرشان را تجربه کرده اند و این رفتار ها چقدر در انتخاب شریک عاطفی آنها مؤثر بوده است؟

درک پاسخ این سوال میتواند به اهمیت بیشتر به روابط پدر دختری تاکید بسزایی داشته باشد تا اهمیت حضور پدر عاطفی پدر در زندگی دختران را متوجه باشند و بدانند حضور و حمایت فقط مالی و فیزیکی نیست بلکه اولین گام حضور سالم عاطفی است و دانستن این امر به مشاوران کمک میکند تا در جلسات پیش از ازدواج با بررسی دقیق تر ریشه های عمقی اختلافات زوجین توجه کنند.

اهمیت و ضرورت:

درک تاثیر رابطه ی عاطفی پدر و دختر بر زندگی عاطفی آینده تنها یک مسئله ی روانشناختی نیست بلکه میتواند یک نیاز اجتماعی نیز باشد به ویژه در جامعه و فرهنگ ایرانی که خانواده یک مرکز اولیه ی ثبات اجتماعی و عاطفی محسوب میشود.

رابطه ی سالم یا ناسالم زوجین گاهی ریشه در کودکی و الگوهای رفتاری آموخته شده از پدر یا مادر دارد و یکی از این الگوهای اشاره شده همان رابطه با پدر است.

از دیدگاه نظری اگر بخواهیم به اهمیت این موضوع بپردازیم اکثر مطالعات گوناگون بر رابطه مادر و فرزند توجه داشته اند (نادری، ۱۳۹۵). در حالی که پدر به عنوان شخص اول مذکر زندگی دختر نقش مؤثری در شکل گیری هویت عاطفی- اجتماعی دختر دارد و همچنین استفاده از روش پدیدار شناسی و مصاحبه بالینی با افراد مورد مطالعه به جای پرسشنامه امکان دسترسی عمیق تر به تجربه های پنهان ذهن فرد مثلاً احساسات پنهان، عواطف سرکوب شده و... وجود دارد. طبق تحقیقات، نشان داده شده است که: رابطه ی پدر دختری با اینکه اهمیت بسیاری دارد اما در خیلی از جوامع نادیده گرفته میشود (لیندا نلسن ۲۰۱۹)^۱

یافته های این مطالعه را میتوان در مشاوره های خانواده، زوجین و یا ازدواج به کاربرد زیرا بسیاری از دختران برای انتخاب شریک عاطفی به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه تحت تاثیر الگوهای رفتاری پدر، شریکی را انتخاب میکنند که ذی شبیه به پدرشان است یا الگوهای واکنشی در مقابل رفتار ناشایست و ناپسند پدرشان دارد. بررسی این الگوها به مشاور کمک میکند تا با پرسشهای هدفمند، ریشه ی برخی مشکلات عاطفی را شناسایی کند و از تکرار یکسری چرخه های معیوب جلوگیری شود.

¹ Linda Nielsen

دانشجویان علوم پایه ایران 4th International Conference of Iranian Basic Science Students

به عنوان مثال یک نمونه از این پرسش ها به شرح زیر است: (اولین باری که احساس امنیت عاطفی کردید چه زمانی بود؟) رسیدن به جواب این سوال میتواند به شفاف سازی خیلی از موضوعات کمک بزرگی کند به عنوان مثال اگر فرد در جواب به این سوال نامی از پدرش نبرد یعنی میتوان تا حدی به این قضیه پی برد که پدر به عنوان اولین شخص مذکر زندگی دختر نقش خود را درست ایفا نکرده است.

یک پدر با محبت، گرم، احترام گذار و حمایتگر نه تنها دخترش را برای زندگی مستقل آماده میکند بلکه آینده ای عاطفی بسیار سالم برای دختر رقم میزند و در مقابل سرزنش های مداوم یا مسئولیت های خارج از عهده میتواند بار سنگینی در روابط عاطفی دختر داشته باشد(فوروارد، ۱۹۸۹)^۱

در نهایت با توجه با گرایش افراد به روابط کوتاه مدت و افزایش آمار طلاق، شناسایی عوامل ناخودآگاه در انتخاب شریک عاطفی از جمله تاثیر پدر و حمایت عاطفی وی، میتواند گامی مؤثر در سلامت روانی جمعی باشد.

¹ Forward

دانشجویان علوم پایه ایران 4th International Conference of Iranian Basic Science Students

اهداف پژوهش:

هدف اصلی این پژوهش، تحقیق پدیدار شناسانه ی تجربه های ذهنی دختران از رفتار های احساسی پدرانشان و چگونگی بازتاب این تجربیات در الگوهای انتخاب شریک عاطفی آنان است. این پژوهش بر این فرض است که نحوه ی شکل گیری رابطه ی عاطفی اولیه ی پدر به عنوان یکی از اولین و مهم ترین ارتباطات بین فردی در زندگی دختران، نقش مؤثر در شکل گیری ساختارهای عشق، اعتماد و وابستگی در روابط بعدی ایفا میکند. (جان بالبی^۱ ۱۹۸۲ و هازان و شاور^۲ ۱۹۸۷).

بحث و نتیجه گیری:

یافته های این پژوهش نشان داد که رابطه ی عاطفی پدر و دختر نه تنها یک تعامل خانوادگی ساده بلکه یک منبع معنایی عمیق است که بر ساختارهای ذهنی مربوط به عشق، اعتماد و مردانگی در طول زندگی دختر تاثیر میگذارد. شرکت کنندگان در این مصاحبات به صورت پدیدار شناختی تجربه هایشان را چنین وصف کردند:

پدرانی که گرمی عاطفی، حضور فعال و حمایت روانی داشتند به عنوان یک الگوی امنیت بخش در ذهن دختران باقی ماندند و این الگو در انتخاب شریک عاطفی با ویژگی مثبت پدر مانند: مهربانی، امن و قابل اعتماد بسیار مؤثر بوده است و بلعکس دخترانی که رابطه دور یا ناسازگارانه ای با پدر داشتند بیشتر به دنبال جبران این کمبود بودند و به دنبال برقراری ارتباط با افراد قدرتمند یا مراقب بودند و این امر باعث بروز وابستگی اضطرابی میشود. یافته های این پژوهش با نظریه دلبستگی سازگار است که بیانگر این است: تجربیات اولیه والد_ فرزند مدلی از دهنی داخلی را شکل میدهند که فرد از طریق آنها، خود، دیگران و روابط را تغییر میدهد (بالبی^۳ ۱۹۸۲، میکالینسر و شاور^۴ ۲۰۱۶).

در بعضی فرهنگها و به ویژه فرهنگ ایرانی، پدر نماد وقار، استواری و سرپرستی است نه لزوماً گرمی عاطفی، با این حال مطالعات و مصاحبات نشان داد که با این وجود دختران بسیار به دنبال تجربه ی حضور گرم و عاطفی پدر هستند و فقدان آن در طول زندگی دختر مخصوصاً کودکی میتواند خلاهای بسیاری در بزرگسالی و روابط عاشقانه او ایجاد کند.

و در نهایت با توجه به مطالعات ذکر شده نتایج حاصل از این پژوهش به شرح زیر است: رابطه ی پدر و دختر یک فضای معنا دار است که فراتر از کارکرد های تربیتی نقش مؤثر و شکل دهنده ای در هویت عاطفی فرد دارد. بنابر این توجه به کیفیت رابطه ی عاطفی پدر با دختر نه تنها از منظر خانواده بلکه در سطح جامعه و سیاست گذاری اجتماعی _ فرهنگی، ضرورتی اجتناب ناپذیر است

¹ John Bowlby

² Hazan & Shaver

³ John Bowlby

⁴ Mikulincer & Shaver

تقدیم به :

پدر و مادر عزیزم

منابع:

- خانزاده و همکاران (۱۳۹۹): رابطه ی نگرش فرزند نسبت به والدین با میزان گرایش به ارتباط با جنس مخالف و سطح سازش یافتگی در دختران نوجوان.
- معصومه نفیسی راد(۱۴۰۲): نقش تربیتی پدر در هویت یابی دختران
- جواد خدادادی سنگده و همکاران (۱۴۰۱) : نقش پدر در بهزیستی روانشناختی دختران نوجوان
- نادری (۱۳۹۵): روانشناسی خانواده در ایران ، انتشارات سمت
- هاشمی و محمدی(۱۳۹۹): نقش کیفیت رابطه پدر_ دختر در پیش بینی سبک دلبستگی عاشقانه در دختران دانشجو
- کاظمی و قنبری(۱۳۹۹): درگیری پدر و ابراز هیجان در خانواده های ایرانی: یک مطالعه کیفی ، مجله ی مطالعات خانواده و کودک
- کدیور(۱۳۹۰): روش های تحقیق کیفی در علوم انسانی
- Bowlby, J (1982): Attachment and loss: Vol 1. Attachment (2nd ed) Basic Book
- Forward, S. (1989): Fathers and daughters: Unlocking the secrets of the special and sometimes troubled relationship, Bantam Book
- Van Manan (1990): Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy
- Ellis and etc... (2003): Impact of fathers on risky sexual behavior in daughters
- Mikulincer & Shaver (2016): Attachment theory and Attachment style
- Mikulincer & Shaver (2016): Attachment in adulthood: Structure dynamics and change.
- Hazan & Shaver (1987): Romantic love conceptualized as an attachment process . Journal of personality and social Psychology.
- Linda Nielsen (2019): Book: Father daughter relationship.
- Rose Perkins (2001): The father daughter relationship: Familial interaction